

HÅLOG
ALAND
TEATER

EURIPIDES

Medea

Regi: Anna Takanen

Scene Vest

EURIPIDES

Medea

KUNSTNERISK TEAM

Regi: Anna Takanen

Scenografi og kostymer: Martin Eriksson

Lyddesign: Jim-Oddvar Hansen

Lysdesign: Øystein Heitmann

Maskedesigner: Erika Brathole

Komponist og musiker: Bernt Simen Lund

Dramaturg: Morten Kjerstad og Kjersti Gulliksrud

Oversatt til svensk og bearbejdet av: Agneta Pleijel og Jan Stolpe

Norsk oversettelse: Ragnar Olsen

MEDVIRKENDE

Kristine Henriksen, Per Kjerstad, Ketil Høegh, Kristian Fr. Figenschow,

Kristoffer Anker Gustavsen, Kine Eliassen, Alexander Rindestu og Kim Jøran Olsen

Barn: Alexander Kalinichenko, Falk Nigar Aarskog Johannessen, Aslat Ovlla

Solberg og August Aasjord

PRODUKSJON

Inspisient: Johanna Coraline Jensen

Barneansvarlig: Vivi-Ann Sømhovd

Sufflør: Elisabeth Lyng

Scenemester: Fabian den Otter

Lysmester: Espen Andre Hansen

Lydtekniker: Truls Olsen

Verksteder: Kenneth Andre Johansen, Bjørn-Hugo Nilsen, Ane Elene Johansen

Loftmester: Jorge Diaz

Rekvisitør: Halvor Johannes Lie

Maske- og parykkansvarlig: Elbjørg Hanssen

Kostymeansvarlig: Liv Henriksen

Kostymemaker: Gry Nordberg

Leder Lille-HT: Katrine Strøm

Sangpedagog: Guro Utne Salvesen

Takk til Randi Ovesen og Linda Svorken

Foto: Knut Åserud

Design: Tank Design Tromsø AS

Kjære publikum

Medea gir meg som regissør muligheten til å arbeide med min store lidenskap: Det dramatiske teatret med skuespilleren i sentrum, omgitt av teamets spisskompetanse og teaterhusets kraft i møte med dere som ser på.

I hele mitt teaterliv har jeg belyst spørsmål om kvinnens posisjon i nye og gamle tider. I *Medea* finnes tidløsheten. Stykket brøler gjennom historien. *Medea* lar oss ikke være i fred. Hun stiller oss det vanskeligste av spørsmål: Kan man skåne sine barn ved å ta livet av dem? Hun vet hva vi svarer, men utfører likevel den grusomste av alle handlinger og ofrer sine barn i dette antikke «skilsmisdedramaet».

Teatret er et sted der menneske møter menneske og der vi kan knytte kontakt med den andre. *Medea* er en klassiker fordi stykket er så moderne, og en selvsagt del av vår grunnforskning om hvordan det er å være menneske.

Enhver fortelling utspiller seg på flere steder, langt borte og nært oss. I går, i dag, i morgen. Stykket *Medea* helbreder kanskje, men ingen går ut av dette dramaet like hel.

Anna Takanen

Regissør

Medea sjokkerte i en mannsdominert verden, mener UiT-professor

– **Handlingene er jo helt grusomme,** det å ta livet av egne barn. Men for Medea var alternativet like ille, sier Synnøve des Bouvrie, professor emerita i antikkens kultur og litteratur ved UiT Norges arktiske universitet. Hun har gjennom sitt yrkesliv forsket på kvinnerollene i de greske tragediene, opphavet til dagens moderne teater, skrevet for scenen i Athen for nesten 2500 år siden.

KVINNENES STILLING

Allerede i 1975 publiserte des Bouvrie en vitenskapelig artikkel hvor hun så på kvinnens stilling i datidens Athen, basert på den greske komedien *Lysistrata*. For å få med seg nyansene i de flere tusen år gamle teaterforestillingene, ble det viktig å studere det antikke samfunnets sosiale, økonomiske, juridiske og religiøse historie gjennom tekster på originalspråket, gammelgresk.

I sin doktorgrad «Women in Greek tragedy» (1988) ser hun på den antikke teaterformen med et antropologisk blikk, og i 2018 ga hun ut den kritikerroste boken *Tragic Workings in Euripide's Drama: The Anthropology of the Genre*. Her er mannens verden sentral.

– For å forstå de greske tragediene må vi forstå samtiden de var skrevet i, hvem som var målgruppen og hva som var formålet med teaterstykkene, sier den pensjonerte professoren. Hun mener det også er viktig å se på den antikke teaterinstitusjonen som en religiøs høytid til ære for teaterguden Dionysos, fullstendig i de mannlige borgeres hender.

– Vi vet ikke sikkert om kvinnene var blant tilskuerne, men kvinner hadde ingen rolle i teateret. Dramaene ble skrevet og instruert av menn, og alle rollene, også kvinnerollene, ble spilt av menn, utstyrt med kvinnemasker og -gevanter, forklarer des Bouvrie.

SJOKKERT MENN

Medea ble satt opp på scenen i Athen for 2453 år siden, og des Bouvrie mener kvinneskikkelsen må ha vært vakt oppstandelse. I samfunnet utenfor teaterscenen hadde kvinnene sin plass i hjemmet. Utenfor husets fire vegger skulle de være tildekket og ha følge med en verge, en mannlige slektning. I Euripides

stykke får Medea en stemme, hun roper ut sine meninger i en mannsdominert verden. Det var uhørt. At hun var kvinne og en mytisk skikkelse fra fjerne strøk, gjorde at hun fikk hun ord på seg for å være farlig.

– I samfunnet var kvinnene helt umyndiggjort, og mye av det vi vet om deres situasjon, finner vi i rettsreferater, hvor de er omtalt i tredjeperson, stort sett alltid uten engang å være nevnt med navn, sier des Bouvrie. At dramatikeren Euripides snudde opp-ned på dette sjokkerte teaterets publikum, mennene. Men det passer inn i det den greske filosofen Aristoteles mente var rammene for en gresk tragedie.

ETTERLIGNING

En gresk tragedie skulle være vakker i sin språkdrakt og etterligne den menneskelige verdenen.

– Aristoteles mente også at en ekte gresk tragedie skulle gi publikum reaksjoner av sjokk og gru, sier des Bouvrie. Den greske filosofen beskrev mennesker som tre kategorier, og at disse var helt avgjørende for hvordan et menneske skulle oppføre seg også i den virkelige verden.

- *Noen var fiender. De plikter du å straffe*
- *Noen er ukjente. De er du likegyldige til*
- *Noen er frender, dine nære. Dem plikter du å beskytte, uansett om du liker dem eller ikke*

– For meg er denne tredelingen helt avgjørende for å forstå Medea, sier des Bouvrie. Ifølge Aristoteles er det når lojalitetsbåndet mellom frendene blir brutt, at de tragiske reaksjonene blir vekket.

KJÆRLIGHET

Medea var innvandrerens som fant sin store kjærlighet i livet sammen med Jason. De begikk ulovligheter sammen, måtte flykte sammen og Medea svek sin egen familie, sine egne «frender», for å stå ved sin manns side. De får to barn sammen og alt er fint inntil Jason får et tilbud om å gifte seg oppover på samfunnsstigen, med en prinsesse fra en betydningsfull kongeslekt. Han sier ja og tilbyr Medea at hun på sikt kunne bli hans elskerinne.

– Medea blir rasende over at han kan vende ryggen til kjærligheten for prestisje. I tillegg var alenemoren nå fanget i et samfunnsystem hvor alle vendte henne ryggen, uansett hvor hun snudde seg, sier des Bouvrie.

PLIKTER Å STRAFFE

Gjennom å ha sveket sin familie for å hjelpe Jason, hadde Medea fått egen familie som fiende. Som kvinne hadde hun ingen plass utenom familien, og da Jason gikk fra henne gikk han også fra å være hennes frende til å bli hennes fiende. Dermed var hun forpliktet til å straffe ham, det var ingen vei utenom.

– På den tiden var det en æreskodeks som var absolutt. Du skulle beskytte dine egne og du pliktet å straffe din fiende. Medea hadde mistet alt, og om hun ikke straffet sin nye fiende Jason, mistet hun også all ære. Det var ingen vei utenom, hun måtte straffe Jason, forklarer des Bouvrie.

VELSIGN DEM

UiT-professoren mener det er lett å forstå at det grenseløse sviket fyller Medea med vrede og behov for å ta igjen.

– Vi forstår alle raseriet og ønsket om hevn, men vi som lever i Vesten i dag sliter med å forstå hvilken kraft som ligger i både æresbegrepet og plikten til å straffe sine fiender, sier des Bouvrie. Gjennom generasjoner har Vestens verdigrunnmur blitt bygget opp rundt utsagn fra Det nye testamentet som nestekjærlighetsbudet, «Du skal elske din neste som deg selv». I Det gamle testamentet var «frender» eller landsmenn inkludert som en del av det samme. Der står det at «Du skal ikke ta hevn og ikke bære nag til landsmennene dine, men du skal elske din neste som deg selv». Og i Matteus evangeliet sies det: «I har hørt at det er sagt: Du skal elske din neste og hate din fiende. Men jeg sier eder: Elsk eders fiender... (Matt. 5.43-44).» Medea 'lever' ennå i det før-kristne Hellas.

– I Vesten er det umulig å forsvare og vanskelig å forstå handlinger som er begått for å gjenopprette en families ære, men for andre, inkludert Medea, var det ingen vei utenom. Hun måtte ta hevn, sier des Bouvrie.

VERST TENKELIGE

For Medea var det kun innholdet i hevnen å ta stilling til, og i teaterstykket møter hun på en konge som hadde søkt råd hos et orakel for sin største sorg i livet – han var barnløs. Hun velger å påføre Jason størst mulig smerte, gjennom først å ta livet av hans nye familie, deretter hans barn – før hun rømmer og lar ham leve videre, vel vitende om at også han må leve uten familie, men med smerten og skammen, hver eneste dag i resten av livet.

– Ved å gi publikum denne innsikten i en kvinnes tanker, hennes indre liv og motiver, sjokkerte Euripides sin egen samtid, sier des Bouvrie.

SISTEPASS

Da *Medea* ble skrevet, var det som et bidrag til en teaterkonkurranse i Athen. Dramaet kom på tredje og sisteplass i konkurransen, men har siden blitt satt opp på teaterscenen over hele verden og har inspirert andre kunstarter som billedkunst, musikk og litteratur. Gjennom historien har det også blitt tolket på mange måter; som en historie om en faktisk menneskeskjebne, som en feministisk tekst om en kvinne på flukt og som en beskrivelse av hvordan politiske system og samfunn påvirker handlinger og relasjoner.

Publikumstjenesten

Medea : Euripides

23g051528

EURIPIDES

Medea

Premiere 10. september 2022

Talent Norge

SAMFUNNSLØFTET

SpareBank 1 Nord-Norge

Kine Eliassen inngår i vårt talentprogram som er støttet av
Talent Norge og SpareBank 1 Samfunnsløftet.

Hålogaland Teater eies av Troms og Finnmark fylkeskommune og Tromsø kommune.

© Hålogaland Teater 2022